

ÇEV 806
Hava Kirliliği ve İklim Deđiřimi

4 - Hava Kalitesi Mevzuatı

Doç. Dr. Özgür ZEYDAN

<https://ozgurzeydan.com.tr/>

Hava Kirliliği Ölçüm Yöntemleri

PM ölçümleri

- Gravimetrik analiz (kütle ölçümü için)
- Atomic absorpsiyon spektrofotometre (kimyasal analiz için)

Gaz ölçümleri

- Spektrofotometre (SO_2 , O_3)
- Kemilüminesans (NO_2 , O_3)
- Gaz Kromatografi (GC) yöntemleri
 - GC-FID (UOB'ler)
 - GC-MS (UOB'ler)
- FTIR (CO , SO_2 , O_3 , benzen, toluen ...)

Hava Kalitesi Mevzuatı

- Güncel mevzuata erişmek için: <http://www.mevzuat.gov.tr/>
- **HAVA KALİTESİ DEĞERLENDİRME VE YÖNETİMİ YÖNETMELİĞİ**
(Resmi Gazete Tarih: 06.06.2008 Sayı: 26898)
- **SANAYİ KAYNAKLI HAVA KİRLİLİĞİNİN KONTROLÜ YÖNETMELİĞİ**
(Resmi Gazete Tarih: 03.07.2009 Sayı: 27277)
- **ISINMADAN KAYNAKLANAN HAVA KİRLİLİĞİNİN KONTROLÜ YÖNETMELİĞİ**
(Resmi Gazete Tarih: 13.01.2005 Sayı: 25699)
- Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Genelgesi (2013/37)

Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Genelgesi

KİRLLETİCİ	Türkiye-Limit Değerler												
	Süre	2014 Sınır Değer	2015 Sınır Değer	2016 Sınır Değer	2017 Sınır Değer	2018 Sınır Değer	2019 Sınır Değer	2020 Sınır Değer	2021 Sınır Değer	2022 Sınır Değer	2023 Sınır Değer	2024 Sınır Değer	Türkiye için AB Limit Değerlerin Geçerli Olacağı Tarih
		(µg/m ³)											
SO ₂	saatlik	350+150	350+120	350+90	350+60	350+30	350	350	350	350	350	350	1 Ocak 2019
	24 saat	125+125	125+100	125+75	125+50	125+25	125	125	125	125	125	125	
	yıl ve kış	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	
NO ₂	saatlik	200+100	200+90	200+80	200+70	200+60	200+50	200+40	200+30	200+20	200+10	200	1 Ocak 2024
	yıl	40+20	40+18	40+16	40+14	40+12	40+10	40+8	40+6	40+4	40+2	40	
NO _x	yıl	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	30	1 Ocak 2014
PM10	24 saat	50+50	50+40	50+30	50+20	50+10	50	50	50	50	50	50	1 Ocak 2019
	kış dönemi	40+50	40+40	40+30	40+20	40+10	40	40	40	40	40	40	
	yıl	40+20	40+16	40+12	40+8	40+4	40	40	40	40	40	40	
Pb	yıl	0.5+0.5	0.5+0.4	0.5+0.3	0.5+0.2	0.5+0.1	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	1 Ocak 2019
C6H6	-	5+5	5+5	5+5	5+5	5+3.75	5+2.5	5+1.25	5	5	5	5	1 Ocak 2021
CO	8 saat	10000+6000	10000+4000	10000+2000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	10000	1 Ocak 2017
O ₃	8 saat	hedef değer								120	120	120	1 Ocak 2022
	saatlik	bilgi eşiği								180	180	180	
		uyarı eşiği								240	240	240	
Arsenik	yıl	Bir yılda PM10 fraksiyonundaki toplam içerik için hedef değer						0,006	0,006	0,006	0,006	0,006	1 Ocak 2020
Kadmiyum	yıl							0,005	0,005	0,005	0,005	0,005	
Nikel	yıl							0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	
Benzo(a)piren	yıl							0,001	0,001	0,001	0,001	0,001	

NOT: 1 Ocak 2014'ten itibaren AB limit değerlerin geçerli olacağı tarihe kadar limit değerler toleranslı değerlerdir. AB Limit Değerlerin geçerli olacağı tarihlere kadar tolerans payları sıfırlanacak şekilde her 12 ayda bir eşit miktarda yıllık olarak azaltılır

Table 1
Threshold limits and permitted exceedances of air pollutants in Turkey.

Air Pollutant	Averaging Period	Threshold Limits ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)			Permitted exceedances each year ^b
		Turkish Legislation	EU Legislation	WHO Recommendation	
PM ₁₀	24 h	50	50	50	35
SO ₂	1 h	350	350	–	24
NO ₂	1 h	250 ^a	200	200	18
CO	8 h	10000	10000	10000	N/A
O ₃	8 h	120 ^a	120	100	25 days averaged over 3 years

^a For the year 2019.

^b For EU and Turkish Legislation.

↑
Dünya Sağlık Örgütü
(WHO) **eski** sınır
değer önerileri!

WHO Yeni Sınır Değer Önerileri

Parametre [µg/m ³]	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.	Yıllık Ort.	Pik Sezon
PM _{2.5}			15 *	5	
PM ₁₀			45 *	15	
SO ₂			40 *		
NO ₂			25 *	10	
O ₃		100 *			60 **

*99th percentile, (i.e., 3-4 exceedance days per year)

** Peak season is defined as an average of daily maximum 8-hour mean O₃ concentration in the six consecutive months with the highest six-month running average O₃ concentration

WHO - Hava Kirleticileri Sınır Değerleri ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)

Kirletici	Ortalama Süre	DSÖ Sınır Değeri (2005)	DSÖ Sınır Değeri (2021)	HKDYY Sınır Değeri (2024 yılı için)
PM _{2.5}	Yıllık	10	5	—
	24 saatlik	25	15	—
PM ₁₀	Yıllık	20	15	40
	24 saatlik	50	45	50
O ₃	Pik sezon *	—	60	—
	8 saatlik	100	100	120
NO ₂	Yıllık	40	10	40
	24 saatlik	—	25	—
	Saatlik	200	200	200
SO ₂	24 saatlik	20	40	125
	Yıllık	—	—	20
CO	24 saatlik	—	4000	—
	8 saatlik	—	10000	10000

*En yüksek konsantrasyonun görüldüğü birbirini takip eden 6 ayın ortalaması.

Uluslararası Hava Kalitesi Mevzuatı

- EPA NAAQS
- <https://www.epa.gov/criteria-air-pollutants/naaqs-table>
- AB standartları
- https://environment.ec.europa.eu/topics/air/air-quality/eu-air-quality-standards_en
- WHO Ambient (outdoor) air pollution (22 Eylül 2021)
- [https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/ambient-\(outdoor\)-air-quality-and-health](https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/ambient-(outdoor)-air-quality-and-health)

EPA NAAQS

Pollutant [links to historical tables of NAAQS reviews]	Primary/ Secondary	Averaging Time	Level	Form
Carbon Monoxide (CO)	primary	8 hours	9 ppm	Not to be exceeded more than once per year
		1 hour	35 ppm	
Lead (Pb)	primary and secondary	Rolling 3 month average	0.15 µg/m ³ (1)	Not to be exceeded
Nitrogen Dioxide (NO₂)	primary	1 hour	100 ppb	98th percentile of 1- hour daily maximum concentrations, averaged over 3 years
	primary and secondary	1 year	53 ppb (2)	Annual Mean
Ozone (O₃)	primary and secondary	8 hours	0.070 ppm (3)	Annual fourth-highest daily maximum 8-hour concentration, averaged over 3 years

EPA NAAQS

Particle Pollution (PM)	PM _{2.5}	primary	1 year	9.0 µg/m ³	annual mean, averaged over 3 years
		secondary	1 year	15.0 µg/m ³	annual mean, averaged over 3 years
		primary and secondary	24 hours	35 µg/m ³	98th percentile, averaged over 3 years
	PM ₁₀	primary and secondary	24 hours	150 µg/m ³	Not to be exceeded more than once per year on average over 3 years
Sulfur Dioxide (SO₂)		primary	1 hour	75 ppb ⁽⁴⁾	99th percentile of 1-hour daily maximum concentrations, averaged over 3 years
		secondary	3 hours	0.5 ppm	Not to be exceeded more than once per year

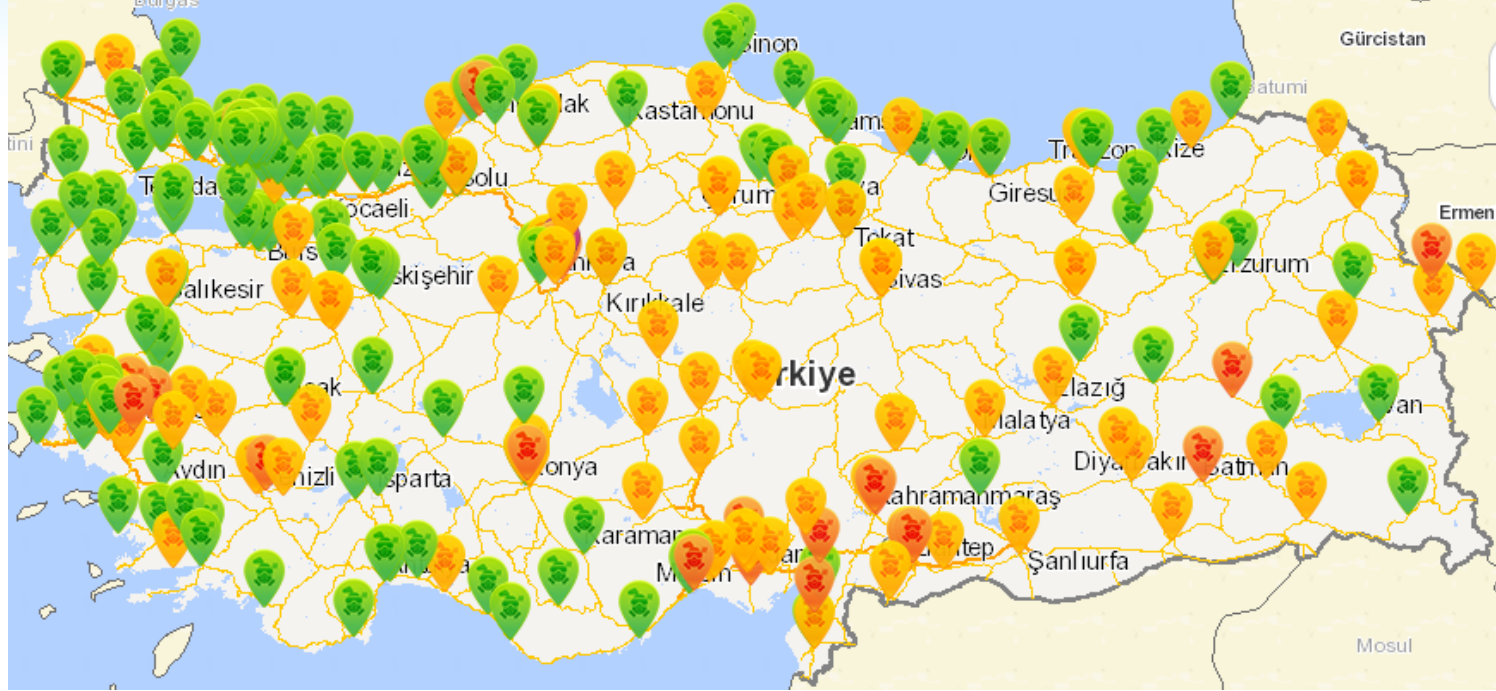
AB standartları

Pollutant	Concentration	Averaging period	Legal nature	Permitted exceedences each year
Fine particles (PM _{2.5})	25 µg/m ³	1 year	Target value to be met as of 1.1.2010 Limit value to be met as of 1.1.2015	n/a
Fine particles (PM _{2.5})	20 µg/m ³	1 year	Stage 2 limit value to be met as of 1.1.2020 ***	n/a
Sulphur dioxide (SO ₂)	350 µg/m ³	1 hour	Limit value to be met as of 1.1.2005	24
Sulphur dioxide (SO ₂)	125 µg/m ³	24 hours	Limit value to be met as of 1.1.2005	3
Nitrogen dioxide (NO ₂)	200 µg/m ³	1 hour	Limit value to be met as of 1.1.2010	18
Nitrogen dioxide (NO ₂)	40 µg/m ³	1 year	Limit value to be met as of 1.1.2010 *	n/a
Particulate matter (PM ₁₀)	50 µg/m ³	24 hours	Limit value to be met as of 1.1.2005 **	35
Particulate matter (PM ₁₀)	40 µg/m ³	1 year	Limit value to be met as of 1.1.2005 **	n/a

AB standartları

Lead (Pb)	0.5 µg/m ³	1 year	Limit value to be met as of 1.1.2005 (or 1.1.2010 in the immediate vicinity of specific, notified industrial sources; and a 1.0 µg/m ³ limit value applied from 1.1.2005 to 31.12.2009)	n/a
Carbon monoxide (CO)	10 mg/m ³	Maximum daily 8 hour mean	Limit value to be met as of 1.1.2005	n/a
Benzene	5 µg/m ³	1 year	Limit value to be met as of 1.1.2010 **	n/a
Ozone	120 µg/m ³	Maximum daily 8 hour mean	Target value to be met as of 1.1.2010	25 days averaged over 3 years
Arsenic (As)	6 ng/m ³	1 year	Target value to be met as of 31.12.2012	n/a
Cadmium (Cd)	5 ng/m ³	1 year	Target value to be met as of 31.12.2012	n/a
Nickel (Ni)	20 ng/m ³	1 year	Target value to be met as of 31.12.2012	n/a
Polycyclic Aromatic Hydrocarbons	1 ng/m ³ (expressed as concentration of Benzo(a)pyrene)	1 year	Target value to be met as of 31.12.2012	n/a

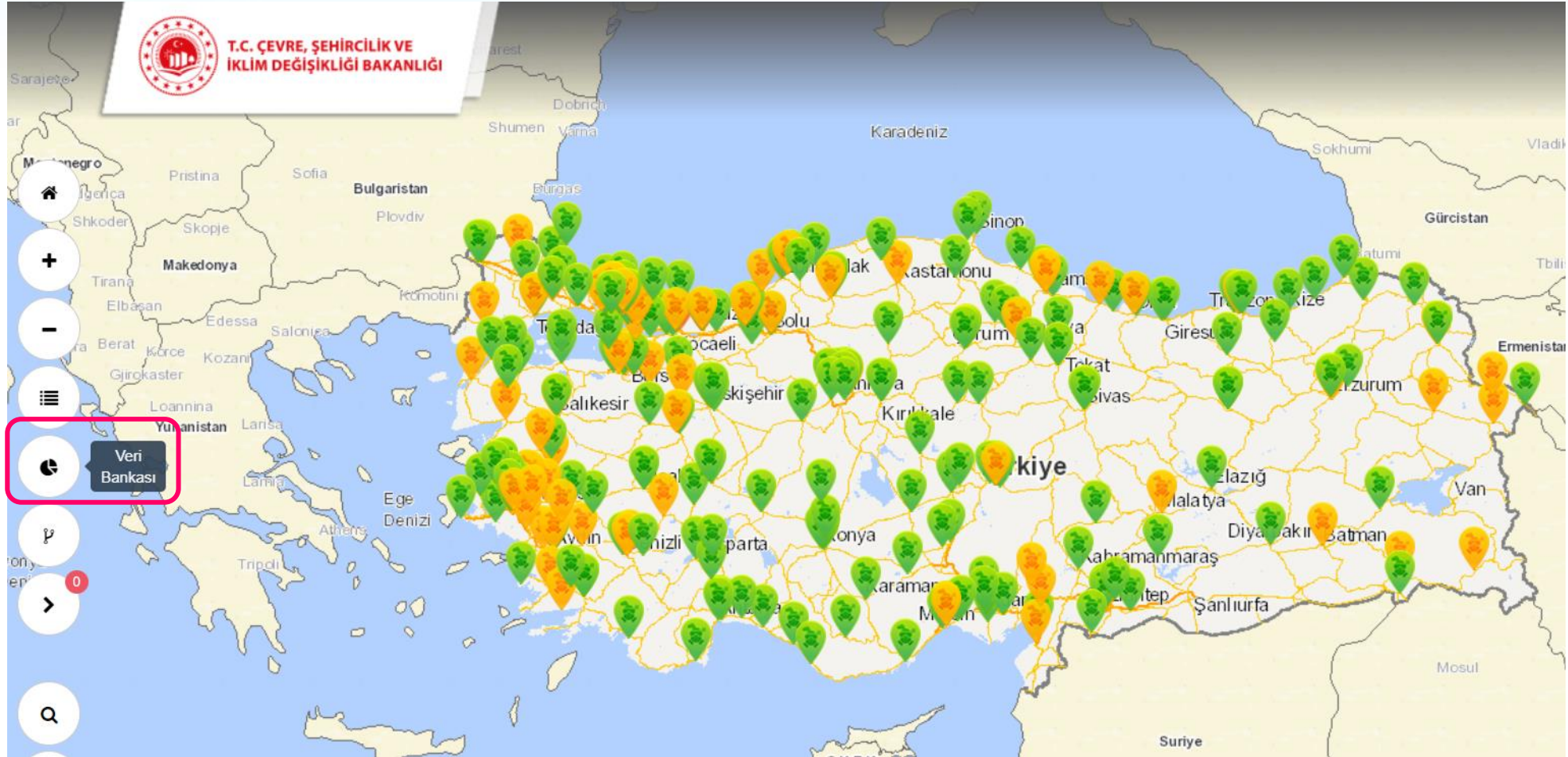
Hava Kalitesinin İzlenmesi

➤ Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
Ulusal Hava Kalite İzleme Ağı

➤ <https://www.havaizleme.gov.tr/>

Veri İndirme

Veri İndirme

Hava Kalitesi - İstasyon Veri İndirme

Anasayfa / Veri Bankası / Hava Kalitesi - İstasyon Veri İndirme

FİLTRE

ZONGULDAK ☑ ✕ ZONGULDAK - TRAFİK ☑ ✕ 2 ADET SEÇİM YAPILDI. ☑ ✕

Saatlik Günlük 01.01.2022 00:00 📅 🕒 31.12.2022 23:00 📅 🕒

Sorgula Temizle

DETAYLI ÖLÇÜM DEĞERLERİ

PDF'E AKTAR EXCEL'E AKTAR

Tarih ↑	Zonguldak - Trafik	
	PM10 (µg/m3)	PM 2.5 (µg/m3)
01.01.2022 00:00	68,76	45,00
01.01.2022 01:00	65,95	43,65
01.01.2022 02:00	74,45	43,80

EPA Hava Kalitesi İndeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi memnun edici ve hava kirliliği az riskli veya hiç risk teşkil etmiyor.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun fakat alışılmadık şekilde hava kirliliğine hassas olan çok az sayıdaki insanlar için bazı kirleticiler açısından orta düzeyde sağlık endişesi oluşabilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel olarak kamunun etkilenmesi olası değildir.
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Herkes sağlık etkileri yaşamaya başlayabilir, hassas gruplar için ciddi sağlık etkileri söz konusu olabilir.
201 - 300	Kötü	Mor	Sağlık açısından acil durum oluşturabilir. Nüfusun tamamının etkilenme olasılığı yüksektir.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Sağlık alarmı: Herkes daha ciddi sağlık etkileri ile karşılaşabilir.

Hava Kalitesi İndeksinin Hesaplanması

- $I_p = \left[\left\{ \frac{(I_{HI} - I_{LO})}{(B_{HI} - B_{LO})} \right\} * (C_p - B_{LO}) \right] + I_{LO}$
- C_p : p kirleticisinin konsantrasyonu
- B_{HI} : C_p değerine göre kesme noktası üst sınırı
- B_{LO} : C_p değerine göre kesme noktası alt sınırı
- I_{HI} : B_{HI} değerine karşılık gelen HKİ değeri
- I_{LO} : B_{LO} değerine karşılık gelen HKİ değeri

- $HKİ = \text{Max}(I_p)$
- $p=1, 2, \dots, n$; n: kirletici sayısı

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi Kesme Noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM ₁₀ [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5500	0-120	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5501-10000	121-160	51-100
Hassas	101 – 150	251-500	201-500	10001-16000	161-180	101-260
Sağlıksız	151 – 200	501-850	501-1000	16001-24000	181-240	261-400
Kötü	201 – 300	851-1100	1001-2000	24001-32000	241-700	401-520
Tehlikeli	301 – 500	>1101	>2001	>32001	>701	>521

HKİ Hesaplama Örneği - 1

- Son 8 saat içerisinde ölçülen O_3 konsantrasyonları aşağıda verilmiştir. Bu kirletici için HKİ değerini hesaplayınız.
- 109, 115, 117, 157, 162, 104, 123, 101
- $C_p = (109 + 115 + 117 + 157 + 162 + 104 + 123 + 101) / 8$
- 8 saatlik ortalama: $C_p = 123.25 \mu\text{g}/\text{m}^3$

HKİ Hesaplama Örneği - 1

İndeks	HKİ	O ₃ [$\mu\text{g}/\text{m}^3$]
		8 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-120
Orta	51 – 100	121-160
Hassas	101 – 150	161-180
Sağlıksız	151 – 200	181-240
Kötü	201 – 300	241-700
Tehlikeli	301 – 500	>701

Ozon için HKİ

$$IHI = 100$$

Ozon Konsantrasyonu

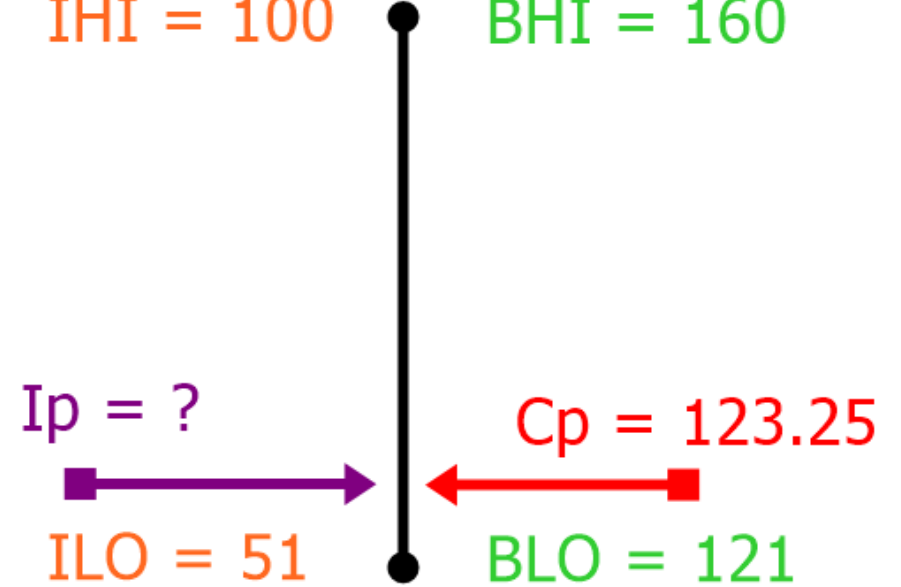
$$BHI = 160$$

$$I_p = ?$$

$$ILO = 51$$

$$C_p = 123.25$$

$$BLO = 121$$

HKİ Hesaplama Örneği - 1

➤ $B_{HI} = 160, B_{LO} = 121, I_{HI} = 100, I_{LO} = 51$

➤ $I_p = [\{ (I_{HI} - I_{LO}) / (B_{HI} - B_{LO}) \} * (C_p - B_{LO})] + I_{LO}$

➤ $I_p = [\{ (100 - 51) / (160 - 121) \} * (123,25 - 121)] + 51$

➤ $I_p = 54.1$ (Ozon için)

HKİ Hesaplama Örneği - 2

- Bir hava kalitesi istasyonunda ölçülen kirletici konsantrasyonları aşağıda verilmiştir. Her bir kirletici için I_p değerini hesaplayıp **HKİ** değerini bulunuz.
- 1 saatlik $SO_2 = 45 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- 1 saatlik $NO_2 = 220 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- 8 saatlik ort. $CO = 5800 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- 8 saatlik ort. $O_3 = 140 \mu\text{g}/\text{m}^3$
- 24 saatlik ort. $PM_{10} = 145 \mu\text{g}/\text{m}^3$

HKİ Hesaplama Örneği - 2

- $I_p \text{ SO}_2 = 22.5$
- $I_p \text{ NO}_2 = 104.1$
- $I_p \text{ CO} = 54.3$
- $I_p \text{ O}_3 = 74.9$
- $I_p \text{ PM}_{10} = 114.6$
- $\text{HKİ} = \text{Max} (22.5, 104.1, 54.3, 74.9, 114.6)$
- $\text{HKİ} = 114.6$ (Hassas)